

Norges vassdrags- og energidirektorat
nve@nve.no

Kristiansand, 06.07.20

Deres ref.: 201912150-47

Dette brevet sendes på vegne av:

Agder botaniske forening, Aust-Agder Turistforening, DNT Sør, Naturvernforbundet i Agder, Norges jeger- og fiskerforbund Aust-Agder, Norges jeger- og fiskerforbund Vest-Agder, Norsk zoologisk forening Sørlandsavdelingen, Sørlandets krets av Norsk speiderforbund.

Høring av konsesjonspliktige endringer, og MTA-/detaljplan for Oddeheia og Bjelkeberg vindkraftverk Innspill fra FNF Agder

Vi viser til deres brev datert 25. mai 2020 vedr. søknader og planer fra RWE Wind Norway AB (RWE) for Oddeheia og Bjelkeberget vindkraftverk og fra Agder Energi Nett (AEN) for Bjelkeberget koblingsstasjon, i Birkenes kommune. FNF Agder takker for muligheten for å komme med innspill, og vil i dette brevet gi innspill på søknad om konsesjonspliktige endringer for vindkraftverket, samt MTA-/detaljplanen.

Sammendrag

FNF Agder mener at vindkraftprosjektet og MTA-/detaljplanen som høres på nå, med de omsøkte endringene med økt vindturbinstørrelse og diameter på rotorbladene i forhold til tidligere gitt konsesjon, burde vært gjenstand for ny konsesjonsbehandling og konsekvensutredning. Dette på bakgrunn av at de omsøkte endringene vil medføre store negative konsekvenser for viktige friluftslivsområder og det vernede vassdraget Tovdalselva, samt at det har framkommet ny kunnskap om negative konsekvenser vindkraftverk kan ha på det biologiske mangfoldet, som f.eks. fugl og flaggermus.

Stortinget vedtok 19. juni i år om å be regjeringen innenfor gjeldende regelverk ikke gi forlenget frist for idriftsettelse utover 31. desember 2021 for vindkraftverk på land som i dag har gyldig konsesjon. FNF Agder mener at dette kravet må tas hensyn til i saken med Oddeheia og Bjelkeberg vindkraftverk, og at det ikke skal gis forlenget frist som i tråd med Stortingets krav (Dokument 8:143 S (2019-2020) og vedtak 799), dersom MTA- og detaljplan vedtas.

Endringer sammenliknet med konsesjonssøkt prosjekt

Parallelt med at MTA-/Detaljplanen for Oddeheia og Bjelkeberg vindkraftverk er sendt inn til NVE for behandling, har det blitt sendt en konsesjonsendringssøknad. MTA/Detaljplanen og konsesjonsendringssøknaden vil bli behandlet parallelt av NVE. MTA/Detaljplanen forutsetter en utbyggingsløsning i henhold til de omsøkte konsesjonsendringene:

- Utvidet planområde for vingesveip for to turbinpunkter på Bjelkeberg.
- Økt installert effekt fra 85 MW til 97,6 MW på grunn av større turbiner i forhold til omsøkt løsning.
- Endring av adkomstveg via Kjærestrøm.
- Endret vegtrase for Lundeveien (ved Væting og, ved Ånnesland)
- Forlenget driftstid fra 25 til 30 år og utsatt frist for idriftsettelse fra 31.12.2021 til 31.12.2023
- Turbin type i detaljplan i forhold til omsøkt utbyggingsløsning: endelig turbinvalg i prosjektet ikke tatt, men turbin typen som MTA/Detaljplanen har tatt utgangspunkt i, er på 5,3 – 5,5 MW med en rotorstørrelse på 158 m og en navhøyde på 141 m. Denne turbin typen har høyere tårn og lengre vinger enn den eksempelturbinen som ble lagt til grunn i konsesjonssøknaden. Samtidig som dimensjonene på turbinen har økt, har også antallet turbiner blitt redusert fra totalt 27 turbiner som ble omsøkt, til 17 turbiner som er foreslått i detaljplanen. Eksempelturbinen som ble lagt til grunn i konsesjonssøknaden, var en turbin type med navhøyde på 119 m og rotordiameter på 112 m.

Innspill fra FNF Agder

Landskap og friluftsliv

Selv om prosjektet nå er nedskalert fra 27 til 17 vindturbiner i forhold til det som var beskrevet i den konsesjonssøkte søknaden, vil turbin størrelsen øke fra en totalhøyde på 175 meter til 220 meter og spennet på rotorbladenes diameter vil øke med mellom 38 til 51 meter (viser til tabell 3 i MTA/Detaljplan for Oddeheia og Bjelkeberg vindkraftverk). Vedlagt i høringsdokumentene følger en landskapsvurdering av nye layouter. Her står det at nytt layout i all hovedsak representerer en redusert visuell fjernvirkning sammenliknet med tidligere konsesjonssøkt utbyggingsløsning, mens den visuelle nærvirkningen øker med de større turbinene. FNF Agder mener at de omsøkte endringene med økt vindturbin størrelse og diameter på rotorbladene vil medføre store negative konsekvenser for landskapet og viktige friluftslivsområder, og savner en vurdering de omsøkte endringene vil ha på friluftslivet i influenssonen under pkt. 7.3 i MTA-/Detaljplanen.

Selve planområdet er kartlagt i Naturbase som et kupert terreng med blandingskog som er forholdsvis lite brukt til friluftsliv. Slike nærturområder i mindre tilrettelagte områder har også en verdi for mange sitt friluftsliv. Det aller meste av influensområdet til Oddeheia og Bjelkeberg vindkraftverk er områder med stor verdi for friluftsliv (viser til figur 1. og naturbase.no). Her finner vi blant annet Heimdal med turstier til utsiktspunktet Heimdalsknuten, Lillesand og omegn turistforening sin hytte Trottohytta, samt Buliheia/Joreidheia/Storehei/Lunseheia som er et stort og viktig turområde uten store naturinngrep. Også øst for planområdet finnes det turløyper og kartlagte friluftsområder, blant annet ved Rislåknuten som er et spesielt fjellplatå med utsikt i alle retninger (viser til figur 2. og ut.no).

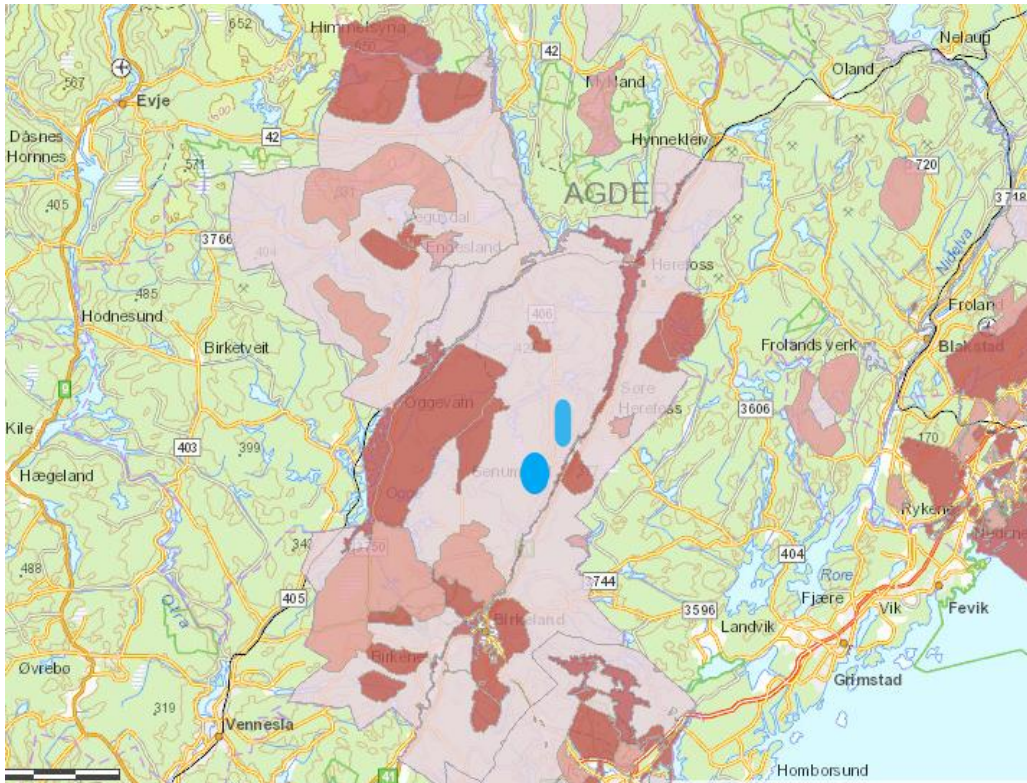

FORUM FOR
NATUR OG FRILUFTSLIV
AGDER

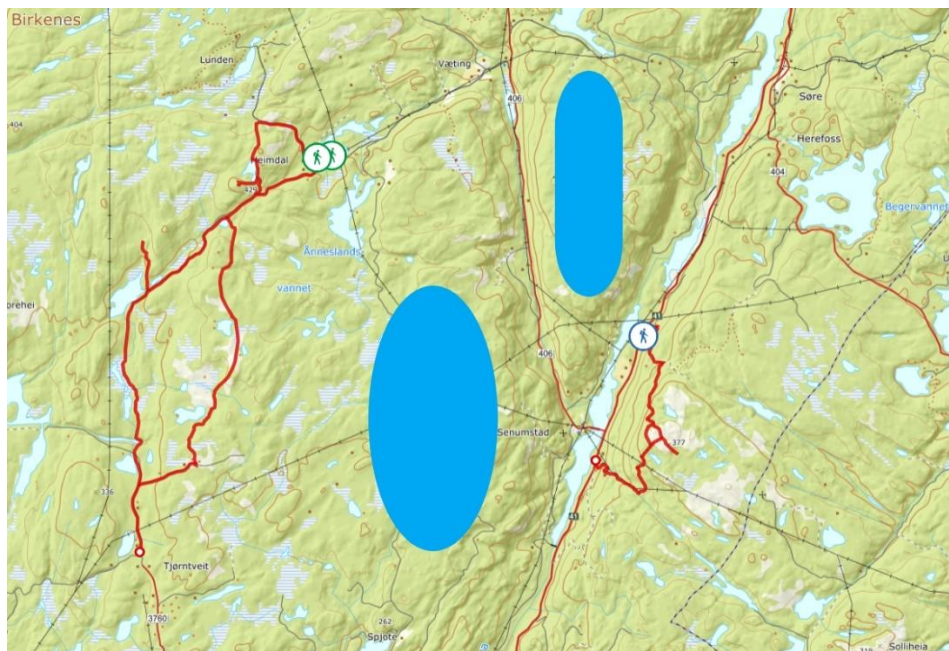
Postboks 101 4662 Kristiansand S

www.fnf-nett.no/agder

Org. nr.: 914046831

Figur 1: Kartlagte friluftsområder i området ved Oddeheia og Bjelkeberg vindkraftverk (avtegningen av planområdet er en ca. plassering ut fra oversiktskartet vedlagt i MTA/detaljplanen). Kilde: www.naturbase.no.

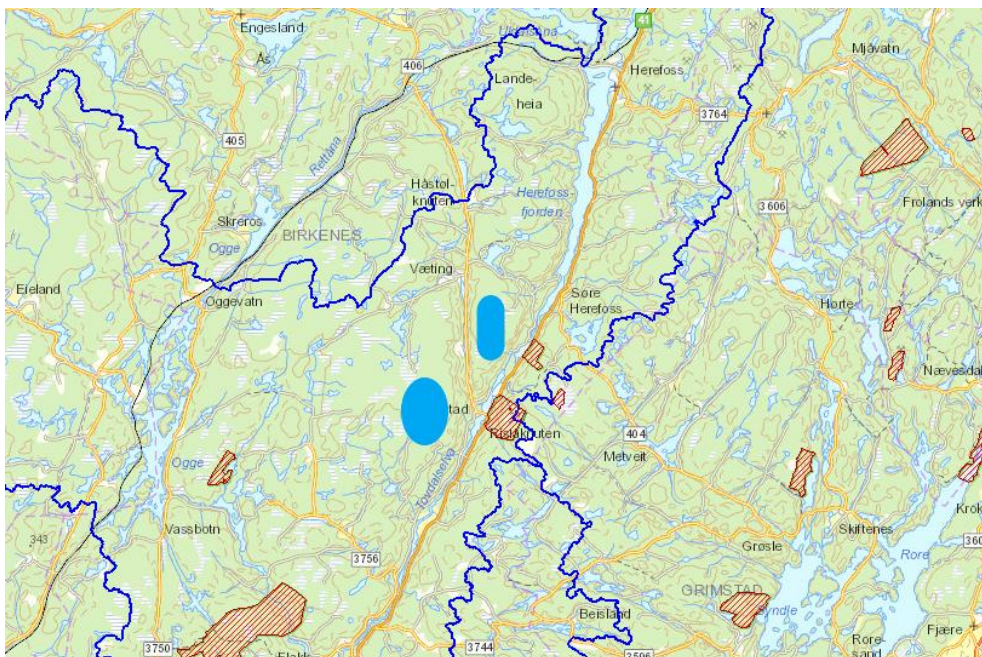

Figur 2: Turstier og turforslag i området ved Oddeheia og Bjelkeberg vindkraftverk (avtegningen av planområdet er en ca. plassering ut fra oversiktskartet vedlagt i MTA/detaljplanen). Kilde: www.ut.no.

Verneplan for vassdrag – Tovdalselva

Tovdalsvassdraget ligger mellom Otra og Nidelva og munner ut i Topdalsfjorden nordøst for Kristiansand (viser til figur 3). Vassdragets mange vann, elver og våtmarker er sentrale deler av et variert og attraktivt landskap som strekker seg fra urørte fjellområder i indre deler, gjennom lang og landskapsdannende nord-sør gående dal til utløp i fjord. Elveløpsformer, isavsmeltingsformer, botanikk, fuglefauna, landfauna og vannfauna inngår som viktige deler av naturmangfoldet. Området har store kulturminneverdier, og er viktig for friluftslivet¹. Tovdalselva er også et lakseførende vassdrag. Planområdet berører nedslagsfeltet for nedbør som drenerer til Tovdalsvassdraget. Vannforekomster i og i nærheten av området kan bli påvirket både gjennom de fysiske inngrepene ved veiutbygging, men også gjennom at den kjemiske vannkvaliteten, og dermed også miljøtilstanden, forringes ved blant annet forurensing fra anlegget². De omsøkte endringene vil kunne medføre store negative konsekvenser for landskapet ved Tovdalselva, og sterkt redusere verdiene som vassdraget er vernet med bakgrunn i.

Figur 3: Oversikt over vernede områder og vassdrag ved Oddeheia og Bjelkeberg vindkraftverk (avtegningen av planområdet er en ca. plassering ut fra oversiktskartet vedlagt i MTA/detaljplanen). Kilde: www.naturbase.no.

Naturmangfold

Det er gjort 10 funn av viktige naturtyper innenfor eller i nærheten av planområdene til Oddeheia og Bjelkeberg med rødlistet flora. Slike områder er viktige å ta vare på for det biologiske mangfoldet, samt at vegetasjon og flora gir grunnlag for et rikt dyreliv. Vi viser til FN naturpanel sin rapport fra mai 2019 som understreker at tap av urørt natur og naturmangfold i dag er et minst like stort internasjonalt miljøproblem som endringer i klima. 90 % av alle rødlista arter i Norge trues nettopp

¹ <https://www.nve.no/vann-vassdrag-og-miljo/verneplan-for-vassdrag/aust-agder/020-3-tovdalsvassdraget/>

² <https://www.froya.no/nyheter/advarer-mot-oljelekkasjer-fra-vindturbiner>

på grunn av arealendringer og arealødeleggelse. Birkenes kommune har lite inngrepsfri natur igjen, og den planlagte utbyggingen vil medføre tap av store deler av kommunens gjenværende inngrepsfrie natur i sonen 1-3 km fra tyngre tekniske inngrep.

Kartlegging av flaggermus er tatt opp i MTA/detaljplanen, samt i egen rapport som vedlegg. Det ble registrert ni av totalt tretten norske flaggarter. Av de ni artene er fem såkalte risikoarter som er sårbare i forhold til vindkraftverk (storflaggermus (VU), trollflaggermus (VU), skimmelflaggermus (NT), dvergflaggermus (LC) og nordflaggermus (LC)). Det er også foreslått antatt forflytningsruter og jaktområder av lokalt stor betydning for flaggermus, se figur 11 i kartleggingsrapporten for flaggermus. I samme rapport under pkt. 7.1 står det at kartleggingen innehar en del svakheter der det er viktig å understreke, at det har blitt gjort en grov kartlegging med fokus på forekomst av flaggermus, og det anbefales at det etableres en overvåkning over konsekvens for flaggermus for prosjektet for å øke kunnskapsgrunnlaget. Vi viser til Miljødirektoratet sin sammenstilling om faggrunnlag og avbøtende tiltak for flaggermus som ble laget i forbindelse med arbeidet med Nasjonal ramme for vindkraft på land. Her står det under pkt. 4.4 om avbøtende tiltak at forundersøkelser er viktige for å se hvilke arter som i utgangspunktet bruker området, som grunnlag for å vurdere prosjektilpasninger og avbøtende tiltak. Under pkt. 4.4.2 om vindkraftverkets utforming står det at høye vindturbiner har vist seg å drepe flere flaggermus enn lave, og lengre rotorblad gir større risiko for ulykker i og med at de sveiper over et større areal. Enkelte typer varsellys og turbintyper har også vist seg å ha en tiltrekkende effekt for insekter. FNF Agder mener at det må gjøres ytterligere undersøkelser av flaggermus i området, særlig med hensyn til at vindturbinene i MTA-/detaljplanen er høyere og bredere enn konsesjonsgitt løsning.

I planområdet til Oddeheia er det avgrenset tre spillplasser for storfugl og tiur. For en av turbinene i på Oddeheia ligger avgrenset spillplass tett inntil planlagt turbin (viser til figur 39 i MTA-/detaljplan). Hønsefugl som storfugl og orrfugl er utsatt for å kollidere med menneskeskapt lufthindring³. Graden av påvirkning på hønsefugl ved landbasert vindkraft er i stor grad basert på hvilken plassering tiltaket får. Storfugl og orrfugl er nært knyttet opp mot spesifikke habitater i skog, bl.a. leikplasser med sine dagleier utenfor og fuktdrag i skoglandskapet som gir både næring og skjul for artene i store deler av året, og plassering av en vindturbin tett inntil spillplassene på Oddeheia vil ha negative konsekvenser.

Det er også funnet fiskeørnlokalitet i influensområdet til vindkraftanlegget, og en gammel lokalitet for hubro ca. 900 meter fra planområdet. Under pkt. 5 i sammenstillingsrapporten av verdier og konsekvenser for naturmiljø ved bygging av Oddeheia og Bjelkeberg vindkraftverk står det at det er noen usikkerheter om bruken av området til forflytninger og jaktsammenheng for viktig fuglearter som hubro, fiskeørn (og muligens kongeørn) som hekker utenfor planområdet. FNF Agder mener det er viktig at man ser på den samlede belastningen vindkraftverk i regionen kan ha på fuglelivet. En synteserapport fra 2017 i Sverige (Rapport 6740 «Vindkraftens påverkan på fåglar och fladdermöss – Syntesrapport») viser til undersøkelser hvor man har funnet høyere dødelighet blant fugl i vindkraftverk ved økt størrelse av vindturbiner. Vi viser også til rapport om konsekvenser for fugler med endret utbyggingsløsning i forbindelse med høringen av MTA- og detaljplan for Skorveheia vindkraftverk, hvor det også vises til studier hvor det er funnet økende kollisjonsfare for fugler med

³ <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m1307/m1307.pdf>

økt størrelse på turbiner. FNF Agder mener at det må gjøres ytterligere undersøkelser av områdets bruk for sårbare fuglearter i området, særlig med hensyn til at vindturbinene i MTA/detaljplanen er høyere og bredere enn konsesjonsgitt løsning.

Andre hensyn

FNF Agder er også bekymret for hvordan håndtering av annet avfall som mikroplast fra vindkraftanlegget blir prioritert, da dette kan spres ut i naturen. Tiltaket ligger som nevnt i nedbørsfeltet til det vernede vassdraget Tovdalselva. Er det gjort noe vurdering av om vindturbinene kan føre til forurensing og forsøpling av det vernede vassdraget med hensyn til at planområdet ligger i nedbørsfeltet? Et annet moment er støy fra vindkraftanlegg. Forskere ved Universitetet i Göteborg har gjennomført en studie om vindkraft og søvn, hvor det viser seg at lyd fra vindkraftverk ga forsinket og kortere drømmesøvn⁴. Lyden i studien varierte fra 29 dB til 34 dB, noe som er under grensen for støynivået som er satt i konsesjonsvilkår 19 som ikke skal overstige 45 dB.

I planområdet er det en del myr, og tiltaket kan komme i konflikt med nasjonale målsetninger om å bevare verdifull «klima-natur» som myr. Vi viser også til FNs klimapanel sin spesialrapport om landarealer og klima som viser at menneskelig aktivitet de siste tiårene har endret store landarealer fra karbonlagre til utslippskilder. Dette gjelder blant annet drenerte myrer, og slike områder må bevares.

Konklusjon

FNF Agder viser til tidligere uttalelse vedrørende Oddeheia og Bjelkeberg vindkraftverk, og mener fortsatt at vindkraftverket ikke bør realiseres på grunn av områdets verdi med hensyn til friluftsliv, økologi og naturopplevelser. I forhold til MTA-/detaljplanen som høres på nå, med de omsøkte endringene med økt vindturbinestørrelse og diameter på rotorbladene i forhold til tidligere gitt konsesjon, mener FNF Agder at vindkraftprosjektet burde vært gjenstand for ny konsesjonsbehandling og konsekvensutredning. Dette på bakgrunn av at de omsøkte endringene vil medføre store negative konsekvenser for viktige friluftslivsområder, det vernede vassdraget Tovdalselva, samt ny kunnskap om negative konsekvenser vindkraftverk kan ha på det biologiske mangfoldet, som f.eks. fugl og flaggermus. Tiltaket vil også kunne komme i konflikt med nasjonale målsetninger, som f.eks. oppfølging av vannforskriften, unngå drenering av myrer og bevaring av verdifull «klima-natur», samt stanse tapet av arter.

Stortinget vedtok 19. juni i år om å be regjeringen innenfor gjeldende regelverk ikke gi forlenget frist for idriftsettelse utover 31. desember 2021 for vindkraftverk på land som i dag har gyldig konsesjon. FNF Agder mener at dette kravet må tas hensyn til i saken med Oddeheia og Bjelkeberg vindkraftverk, og at det ikke skal gis forlenget frist som i tråd med Stortingets krav (Dokument 8:143 S (2019-2020) og vedtak 799), dersom MTA- og detaljplan vedtas.

⁴ <https://forskning.no/energi-sovn/vindkraftstoy-gir-kortere-drommesovn/1672736>

Vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Agder

Jorunn Haugen
Fylkeskoordinator
FNF Agder

Forum for Natur og Friluftsliv Agder er et samarbeidsnettverk mellom 11 natur- og friluftslivorganisasjoner i Agder.

Kopi til:

Agder fylkeskommune

Fylkesmannen i Agder

Birkenes kommune

FORUM FOR
NATUR OG FRILUFTSLIV
AGDER

Postboks 101 4662 Kristiansand S

www.fnf-nett.no/agder

Org. nr.: 914046831